

Lausunto

03.08.2026

Asia: VN/34876/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Effi vastustaa jyrkästi tässä esitettyä luonnosta hallituksen esitykseksi lähes kaikilta osin. Ehdotetut lakimuutokset olisivat huomattava askel pois oikeusvaltiosta kohti poliisivaltiota.

Uusien toimivaltuuksien soveltamisehdot ovat käytännössä epämääräisesti määriteltyjä. Kuten Effi huomautti jo perustuslain 10 pykälän muutosehdotusta koskevassa lausunnossamme, salaisten pakkokeinojen perusteeksi tässä suurelta osin otettu uhkaperusteisuus on jo määritelmällisesti aina epätarkkaa ja pitkälti viranomaisen itsensä tulkinnan varassa.

Tämä on ristiriidassa EIT:n tulkintakäytännössä olevan täsmällisyysvaatimuksen kanssa. Toimivaltuuksien kohde ei tule riittävän täsmällisesti määritellyksi, kun sama viranomainen itse määrittelee uhan ja antaa tuomioistuimelle kaikki tiedot, joita tämä käyttää uhan arvioimiseen. Väärinkäytöksen vaara on ilmeinen.

Tässäkin luonnoksessa kansalaisten oikeusturvan toteutuminen laskettaisiin esityksen perusteella korostetusti tiedusteluvaltuutetun suorittaman valvonnan ja viranomaisten antamiin tietoihin perustuvien yksipuolisten käräjäoikeuspäätösten varaan. Tällainen valvonta on jo nykyisten tiedustelulakien ja salaisten pakkokeinojen osalta osoittautunut tehottomaksi ja johtanut käytännössä tuomioistuinten toimimiseen pääosin kumileimasimina tosiasiallisen valvonnan sijaan.

On huomionarvoista, että tässäkään luonnoksessa ei ole arvioitu tehokkaiden oikeusturvakeinojen tosiasiallista toteutumista sitten tiedustelulakien säätämisen, vaikka esimerkiksi vuonna 2025

oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on kertonut (Helsingin Sanomat 14.8.2025), että nykyisessä tilanteessa oikeusturvakeino toimenpiteiden kohteeksi joutuneille jälkikäteisesti informoinnista ei käytännössä toimi. Jääskeläisen mukaan ilmoittamatta jättämisestä on tullut eräiden poikkeussäännösten kautta pääsääntö.

Perusoikeusongelmien lisäksi tällaisten epätasaisesti määriteltyjen salaisten toimivaltaoikeuksien lisääminen voi myös itsessään heikentävästi vaikuttaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen. Kuten aiemminkaan, ei tässäkään luonnoksessa mitenkään arvioida riskejä, joita turvallisuudelle aiheutuisi näistä toimivaltuuksista korruptoituneen viranhaltijan tai poliittisen korruption vuoksi. Helsingin huume poliisin virkamiesten rikostuomiot ja USA:n viime aikainen autoritäärinen kehitys ovat käytännön esimerkkejä siitä, että nämä uhkakuvat ovat kaikkea muuta kuin teoreettisia.

Yksittäiset ongelmakohdat

Räikeimmät ehdotukseen sisältyvät ongelmalliset toimivaltuudet ovat:

- uhkaperustainen rikostiedustelu kotirauhan suojaamissa tiloissa
- pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuva tekninen kuuntelu (asuntokuuntelu)
- uhkaperustainen paikkatiedustelu kotirauhan suojaamissa tiloissa
- sijaintitiedon hankkiminen

Emme tässä lausunnossa paneudu tarkemmin näiden yksittäisten ongelmien yksityiskohtiin. Kokonaisuutena kantamme joka tapauksessa on, että koko ehdotettu hallituksen esitys tulisi hylätä.

Toosi Topi
Electronic Frontier Finland - Effi ry